COURSE «BANK AUDITING»

LECTURE #13
WRITING AUDIT SUMMARY

Rizaev N.K. - DSc

«БАНК АУДИТИ» ФАНИ

МАЪРУЗА №13
АУДИТ ХУЛОСАСИНИ ЁЗИШ

РИЗАЕВ Н.К – DSc

РЕЖА:

https://paasnational.com/fwac-hipaa/

01

ITEM 01

Аудиторлик хулосаси ва уни тузиш тартиби

02

ITEM 02

Аудиторлик хулосасининг турлари тавсифи

Аудиторлик хулосаси ва уни тузиш тартиби

https://tourquality.uz/press-center/news/1310/

Аудиторлик хулосаси бухгалтерлик (молиявий) ҳисоботнинг таркибий қисми бўлиб, ундан фойдаланувчилар учун ушбу ҳисобот ишончлилиги ахборот манбаси бўлиб хизмат қилади. Бухгалтерия ҳисоботидан фойдаланувчилар аудиторлик хулосасида баён қилинган фикрга таяниб, аудиторга ёки аудиторлик фирмасига ишонч билдирадилар. Ушбу ишонч, энг аввало, аудитор томонидан бажарилган ишнинг сифати билан қўлга киритилади.

https://tourquality.uz/press-center/news/1310/

Ўзбекистон Республикаси **«Аудиторлик фаолияти тўғрисида”ги** қонунида белгиланишича, аудиторлик хулосаси молиявий ҳисоботнинг тўғрилиги ва бухгалтерия ҳисоби юритиш тартибининг қонун ҳужжатларида белгиланган талабларга мувофиқлиги тўғрисида аудиторлик ташкилотининг фикри ёзма шаклда ифодаланган, хўжалик юритувчи субъект молиявий ҳисоботидан фойдаланувчилар учун очиқ бўлган ҳужжат.

https://tourquality.uz/press-center/news/1310/

Аудиторлик хулосаси аудиторлик ҳисоботи асосида тузилади.

Аудиторлик хулосаси аудитор (аудиторлар), аудиторлик ташкилотининг раҳбари томонидан имзоланган ва аудиторлик ташкилоти муҳри билан тасдиқланган бўлиши керак.

Аудиторлик ташкилоти томонидан ишлаб чиқиладиган аудиторлик хулосасини тайёрлаш ишларида аудиторлик фаолиятининг халқаро стандартлари (ХАС) қоидаларининг талабларини инобатга олиш зарур. .

Аудиторлик хулосаси ва уни тузиш тартиби

https://www.bookva.org/*should-you-do-your-taxes-yourself-or-hire-a-tax-preparer/*

- Аудит натижалари корхонадаги жараёнлар ва молия-хўжалик фаолияти натижаларини ташкил этиш ва ҳисобга олишни ҳолисона акс эттириши лозим

- аудиторлик текшируви мумкин қадар объектив бўлиб, унинг хулосаси маълум маънода хўжалик юритувчи субъект раҳбарияти устидан чиқарилган «ҳукм” ҳисобланади

- давлат органлари топшириғига биноан ўтказилган текширув натижалари бўйича тузилган аудиторлик хулосаси Ўзбекистон Республикаси протсессуал қонунчилигига мувофиқ тайинланган экспертиза хулосасига тенглаштирилади. қликлар

Аудиторлик хулосаси ва уни тузиш тартиби

https://www.bookva.org/*should-you-do-your-taxes-yourself-or-hire-a-tax-preparer/*

- **Аудиторлик хулосаси:**

- кириш,
- тасдиқловчи

- якунловчи қисмдан

Аудиторлик хулосаси ва уни тузиш тартиби

BANKS

https://www.bookva.org/*should-you-do-your-taxes-yourself-or-hire-a-tax-preparer/*

Аудиторлик хулосасининг кириш қисмида қуйидагилар кўрсатилади:

- ✓ аудиторлик ташкилотининг юридик манзили ва телефонлар;
- ✓ лицензиясининг тартиб рақами;
- ✓ аудиторлик фаолияти билан шуғулланиш учун лицензия берган орган номи ва берилган вақти, шунингдек, лицензиянинг амал қилиш муддати;
- ✓ аудиторлик ташкилотини давлат рўйхатига олиш тўғрисидаги гувоҳномасининг рақами;

Аудиторлик хулосаси ва уни тузиш тартиби

BANKS

https://www.bookva.org/*should-you-do-your-taxes-yourself-or-hire-a-tax-preparer/*

Аудиторлик хулосасининг кириш қисмида қуйидагилар кўрсатилади:

- ✓ аудиторлик ташкилотининг ҳисоб-китоб счёти;
- ✓ текширувда иштирок этган барча аудиторлар ҳамда аудиторлик ташкилоти раҳбарининг насаби, исми-шарифи.
- ✓ аудиторлик текшируви ўтказиш учун асос ва хўжалик юритувчи субъектнинг умумий тавсифи.

АУДИТОРЛИК ХУЛОСАСИНИНГ ТАРКИБИ

- номи
- адресат
- кириш қисми
- қайд этиш қисми
- якуний қисм
- аудиторлик хулосасини бериш санаси
- аудиторлик ташкилоти манзили
- аудиторлар ва аудиторлик ташкилоти раҳбарининг имзоси

АУДИТОРЛИК ҲУЛОСАСИНИНГ КИРИШ ҚИСМИДА:

- текширувдан ўтказилган молиявий ҳисоботлар рўйхати, санаси ва ҳисобот даври кўрсатилган ҳолда акс эттирилиши
- аудиторлик текширувидан ўтказиладиган ҳисоботнинг тайёрланиши ва ишончлилиги учун маъсулият банк раҳбариятига юклатилиши
- мазкур молиявий ҳисобот бўйича берилган аудиторлик хулосаси учун эса аудиторлик ташкилоти жавобгар эканлиги кўрсатилиши лозим.

АУДИТОРЛИК ҲУЛОСАСИНИНГ ТАСДИҚЛОВЧИ ҚИСМИДА:

- Аудиторлик хулосаси ХАСга мувофиқ ўтказилганлиги таъкидланиши лозим.

- Молиявий ҳисобот ва бошқа молиявий ахборотларнинг ишончлилигини ва қонунчиликка, ҳамда банкнинг ҳақиқий аҳволига мувофиқлигини баҳолаш

- Аудиторлик текшируви фикр билдириш учун этарли асос бериши тўғрисида аудиторлик ташкилотининг тасдиғи акс эттирилиши лозим.

АУДИТОРЛИК ҲУЛОСАСИНИНГ ЯКУНЛОВЧИ ҚИСМИДА:

- Аудиторлик хулосасининг якунловчи қисмида банктнинг бухгалтерлик (молиявий) ҳисоботи ишончлилиги ва қонунчиликка мувофиқлигини тасдиқлаш тўғрисида ёзув ёзилади.

- Текширув аудиторлик ташкилоти томонидан ўтказилганда, аудиторлик хулосасини аудиторлик ташкилотининг раҳбари ёки аудиторлик ташкилотининг

- у ваколат берган бошқа ходими имзолайди ва аудиторлик фирмаси муҳри билан тасдиқлайди.

Аудиторлик текшируви натижаларини умумлаштириш

АУДИТОРЛИК ХУЛОСАСИ

https://www.gorsi.ru/services/?type=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82

Аудит хулосаси турлари:

Ижобий хулоса

Салбий хулоса

ИЖОБИЙ ХУЛОСА

- ***Ижобий*** аудиторлик хулосасида бухгалтерлик баланси ва молиявий ҳисобот кўрсаткичларининг ишончлилиги аудитор томонидан тасдиқланади.
- Қоидага кўра ижобий аудиторлик хулосаси аудиторлик ташкилоти хўжалик юритувчи субъектнинг молиявий ҳисоботи унинг молиявий ҳолати ва содир этилган молия-хўжалик муомалаларининг
- Ўзбекистон Республикаси қонунчилиги талабларига мувофиқлигини ишонарли акс эттиради деган фикрга келинган вақтда тузилиши лозим.

САЛБИЙ ХУЛОСА

- **Салбий аудиторлик** хулосаси молиявий ҳисобот корхонанинг молиявий аҳволи тўғрисида ишонарли маълумот бермаган ва бухгалтерлик ҳисоботи ҳамда унинг молия-хўжалик фаолияти ҳисоби амалдаги меъёрий қонунчилик талабларига мос келмаган ҳолда юритилган вақтда тузилади.

- Бундай хато-камчиликлар ўз вақтида тузатилмаса молиявий ҳисоботдан фойдаланувчиларни чалғитиши мумкин.

- Аудиторлик хулосаси камида уч нусхада тузилиб, унинг икки нусхаси аудиторлик текшируви буюртмачиси яъни корхона раҳбариятига тақдим қилинади.

Аудиторлик хулосаси

https://www.gorsi.ru/services/?type=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82

Банклар аудиторлик текшируви якунланганидан сўнг **15 кун** ичида аудиторлик хулосасининг бир нусхасини ўзлари жойлашган ҳududдаги солиқ органига тақдим қиладилар.

Аудиторлик хулосаси молиявий ҳисоботдан фойдаланувчилар учун тушунарли бўлиб, унда аудиторнинг иккиланиш ва(ёки) норозилигидан келиб чиққан чеклашлар аниқ кўрсатилиши лозим.

Аудиторлик хулосаси

https://www.gorsi.ru/services/?type=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82

Аудиторлик хулосаси барча молиявий ҳисоботдан фойдаланувчилар олиш имконига эга бўлган очиқ ахборот ҳисобланади. Аудиторлик хулосаси тегишли молиявий ҳисоботлар билан биргаликда банк томонидан чоп эттирилиши мумкин.

АУДИТОРЛИК ХУЛОСАСИ ВА АУДИТОРЛИК ҲИСОБОТИ ЎРТАСИДАГИ АСОСИЙ ФАРҚЛАНИШНИНГ ТАҲЛИЛИ

Кўрсаткичлар	**Аудиторлик хулосаси**	**Аудиторлик ҳисоботи**
1	2	3
Фойдаланиш субъектига кўра	**Молиявий ҳисоботлардан фойдаланувчилар гуруҳига мўлжалланган**	Корхона раҳбариятига мўлжалланган
Ҳужжатдаги маълумотларнинг очиқлиги ва махфийлигига кўра	**Барча ташқи фойдаланувчилар учун очиқ бўлган, тижорат сири ҳисобланмаган маълумотларни акс эттиради**	Фақатгина мижоз раҳбария-тига тегишли бўлган ва мижоз тижорат сири ҳисобланган (махфий) маълумотларни акс эттиради
Маълумотларнинг тафсилотига кўра	**Молиявий ҳисоботларнинг БҲМСга мос тузилгани юзасидан фақатгина умумий маълумот берилади**	Аудит текшируви юзасидан аниқланган камчиликлар бўйича батафсил маълумот-лар берилади
Тавсиявий хусусиятига кўра	**Молиявий ҳисоботлар ва бухгалтерия тизимида аниқланган камчиликларни бартараф этиш борасида ҳеч қандай тавсия келтирилмайди**	Молиявий ҳисоботлар ва бухгалтерия тизимида аниқланган камчиликларни бартараф этиш борасида батафсил тавсиялар келти-рилади

Аудиторлик хулосаси

https://www.gorsi.ru/services/?type=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82

Аудиторлик хулосаси қисқа, бир неча сатрдан иборат бўлади холос. У аудиторлик фаолиятида махсус билимга эга бўлмаган фойдаланувчилар учун юридик жиҳатдан расмийлаштирилган ахборот бўлиши мумкин. Аммо, шуни инобатга олиш керакки, текширув якунидаги хулоса бир неча қатордан иборат бўлсада, у ўта эҳтиёткорликни талаб қилади ва синчиклаб, узоқ вақт ўтказилган аудит жараёнининг якунланганини билдиради.

Аудиторлик хулосаси

https://www.gorsi.ru/services/?type=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82

Аудиторлик хулосаси қисқа, бир неча сатрдан иборат бўлади холос. У аудиторлик фаолиятида махсус билимга эга бўлмаган фойдаланувчилар учун юридик жиҳатдан расмийлаштирилган ахборот бўлиши мумкин. Аммо, шуни инобатга олиш керакки, текширув якунидаги хулоса бир неча қатордан иборат бўлсада, у ўта эҳтиёткорликни талаб қилади ва синчиклаб, узоқ вақт ўтказилган аудит жараёнининг якунланганини билдиради.

Аудиторлик хулосаси

https://www.gorsi.ru/services/?type=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82

АҚШда ўтказилган тадқиқотлар шуни кўрсатадики, аниқ бир йилда трансмиллий аудиторлик фирмасининг ўзи каби йирик бешта мижозига кўрсатган иш ҳажми 128000 соатга тенг. Бажарилган бу каби йирик ҳажмдаги ишни аудиторлар 175 баъзан эса ундан ҳам кам сўздан иборат бўлган аудиторлик хулосасида акс эттирадилар. Хулосадан ташқи фойдаланувчи аудитор бажарган иш билан бошидан охиригача танишишни истамайди. Унга фақатгина қисқа сатрлардаги хулоса аҳамиятли холос. (тасаввур қилинг 128000 соатлик иш натижаларини кўриб чиқиш қанча узоқ вақт олишини).

Аудиторлик хулосаси турлари

https://www.gorsi.ru/services/?type=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82

Аввало модификацияланмаган аудиторлик хулосасига мисол кўрайлик:

Биз таклиф қилинган АВС компаниянинг бухгалтерия балансини 31 декабр 2021 ҳолатига кўра, шунингдек тугаётган йил учун фойда ва зарарлар, пул оқимлари ҳақидаги ҳисобот аудитини ўтказдик. Ушбу молиявий ҳисоботлар учун жавобгарлик компания рахбарияти зиммасида. Бизнинг мажбуриятимиз биз томонимиздан ўтказилган аудит асосида ушбу молиявий ҳисоботларнинг ишончлилиги ҳақида фикр билдиришдир.

Аудиторлик хулосаси турлари

https://www.gorsi.ru/services/?type=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82

Биз аудитни Аудитнинг халқаро стандартларига мос ҳолда ўтказдик. Ушбу стандартлар биз аудитни молиявий ҳисоботларда жиддий хатоликлар йўқлигига ишонч ҳосил қиладиган даражада режалаштиришни ва ўтказишимизни талаб қилади. Аудит молиявий ҳисоботлардаги сонли кўрсаткичлар ва очиб беришларни тасдиқловчи далиларни тестлаштириш асосида ўрганишни ўз ичига олади. Аудит, шунингдек, фойдаланиладиган бухгалтерия ҳисоби принтсиплари ва раҳбарият томонидан қилинган муҳим баҳоларни, шунингдек, молиявий ҳисоботнинг умумий кўринишини (тасаввур)ни баҳолашни ҳам ўз ичига олади.

Аудиторлик хулосаси турлари

https://www.gorsi.ru/services/?type=%D0%90%D1%83%D0%B4%D0%B8%D1%82

Биз умид қиламизки, биз томонимиздан ўтказилган текширув фикрларимизни билдириш учун этарлича асос беради. Бизнинг фикримизча молиявий ҳисобот жамиятнинг 31 декабр 2021 ҳолати бўйича молиявий ҳисобот молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига (ёки юз бераётган мамлакатда қўлланиладиган молиявий ҳисобот қоидаларига мос келади))** мос ҳолда ишончли ва холис тасаввурлар беради(ёки барча муҳим жиҳатларда ишонли акс этади).

BANKS

https://www.bookva.org/should-you-do-your-taxes-yourself-or-hire-a-tax-preparer/

705 сонли АХСда модификацияланган фикрнинг уч шакли, хусусан, қўшимча изоҳлар билан фикр, салбий фикр ва фикр билдиришдан бош тортиш белгиланади. Вазиятга мос келадиган модификацияланган фикр шаклини аниқлаш қуйидагиларга боғлиқ бўлади:

а) Фикрни модификациялашни талаб қилган масаланинг хусусиятига, яъни молиявий ҳисоботларда муҳим бузиб кўрсатишлар бор-йўқлигига ёки, этарлича тегишли аудиторлик далилларини олиш мумкин бўлмаган ҳолда, молиявий ҳисоботларда муҳим бузиб кўрсатишлар

Аудиторлик хулосаси ва уни тузиш тартиби

BANKS

https://www.bookva.org/should-you-do-your-taxes-yourself-or-hire-a-tax-preparer/

б) Мазкур масаланинг молиявий ҳисоботларга таъсири кенг қамровлилиги ёки унинг таъсир кўрсатиш эҳтимоли тўғрисида аудиторнинг мулоҳазасига

Модификацияланган фикр ифодаланган аудиторлик ҳисоботи (хулосаси)га мисоллар

1-мисол: Молиявий ҳисоботларда муҳим бузиб кўрсатишлар мавжудлиги туфайли қўшимча изоҳлар билан фикр билдирилган аудиторлик ҳисоботи (хулосаси).

2-мисол: Молиявий ҳисоботларда муҳим бузиб кўрсатишлар мавжудлиги туфайли салбий фикр билдирилган аудиторлик ҳисоботи (хулосаси).

3-мисол: Аудитор этарлича тегишли аудиторлик далилларини олиш имкониятига эга эмаслиги туфайли қўшимча изоҳлар билан фикр билдирилган аудиторлик ҳисоботи (хулосаси).

4-мисол: Аудитор молиявий ҳисоботларнинг бир элементи хусусида этарлича тегишли аудиторлик далилларини олиш имкониятига эга эмаслиги туфайли фикр билдиришдан бош тортиш ифодаланган аудиторлик ҳисоботи (хулосаси).

5-мисол: Аудитор молиявий ҳисоботларнинг кўп сонли элементлари хусусида этарлича тегишли аудиторлик далилларини олиш имкониятига эга эмаслиги туфайли фикр билдиришдан бош тортиш ифодаланган аудиторлик ҳисоботи (хулосаси).

ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Ibragimov A.K., Auditning xalqaro standartlari asosida tijorat banklarida ichki auditning tashkiliy asoslari. O'quv qo'llanma. – T.: Moliya. 2013. – 384 b.
2. Karaliyev T. Fayzullaeva M. Bankovskiy audit.TMI. 2014.
3. Yadgarova M., Qurbonov R. Bank auditi. Darslik. –T.: «IQTISOD-MOLIYA» 2019 y.
4. Tuychiyev A., Qo'ziyev I., Avloqulov A., Sherimbetov I., Avazov I. Audit. Darslik. – T.: "Iqtisod-Moliya", 2019. – 530 b.
5. Wally Smieliauskas, Kate Bewley. Auditing: An International Approach Hardcover. McGraw-Hill Ryerson; 6 edition. 800 pages. 2014.
6. David O'Regan. International Auditing: Practical Resource Guide 1st Edition, Wiley; 1 edition, 312 pages. 2015.
7. Fayziyev Sh.N., Dusmuratov R.D., Karimov A.A., Qo`ziyev I.N., Avlokulov A.Z. Audit. Darslik. –T. OQTISOD-MOLIYA, 2015. -392 b.

ЭЪТИБОРИНГИЗ УЧУН

РАҲМАТ !